

Politisk psykologi

Hvor kommer ideologi fra?

Frederik Hjorth, ph.d.-stipendiat
bit.ly/fhjorth

Oplæg v. Cepos Universitet

13. april 2013

Overblik

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

4 Ideologi som moralsk instinkt

5 Ideologi som mavefornemmelse

6 Konklusion

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

4 Ideologi som moralsk instinkt

5 Ideologi som mavefornemmelse

6 Konklusion

Introduktion

Om mig: ph.d.-stipendiat ved Institut for Statskundskab, KU. Forskningsfelt: sammenhæng mellem etnisk diversitet og opbakning til velfærdsstaten.

Introduktion

Om mig: ph.d.-stipendiat ved Institut for Statskundskab, KU. Forskningsfelt: sammenhæng mellem etnisk diversitet og opbakning til velfærdsstaten.

Dagens tema: forskelle i politiske holdninger er mere end rent rationelle uenigheder; holdninger er mere end „skin deep“, dvs. (bl.a.) psykologiske og biologiske. Og forskellene er *systematiske*.

Introduktion

Om mig: ph.d.-stipendiat ved Institut for Statskundskab, KU. Forskningsfelt: sammenhæng mellem etnisk diversitet og opbakning til velfærdsstaten.

Dagens tema: forskelle i politiske holdninger er mere end rent rationelle uenigheder; holdninger er mere end „skin deep“, dvs. (bl.a.) psykologiske og biologiske. Og forskellene er *systematiske*. Men det betyder *ikke*:

Introduktion

Om mig: ph.d.-stipendiat ved Institut for Statskundskab, KU. Forskningsfelt: sammenhæng mellem etnisk diversitet og opbakning til velfærdsstaten.

Dagens tema: forskelle i politiske holdninger er mere end rent rationelle uenigheder; holdninger er mere end „skin deep“, dvs. (bl.a.) psykologiske og biologiske. Og forskellene er *systematiske*. Men det betyder *ikke*:

- at økonomi ikke er vigtigt (det er det!)

Introduktion

Om mig: ph.d.-stipendiat ved Institut for Statskundskab, KU. Forskningsfelt: sammenhæng mellem etnisk diversitet og opbakning til velfærdsstaten.

Dagens tema: forskelle i politiske holdninger er mere end rent rationelle uenigheder; holdninger er mere end „skin deep“, dvs. (bl.a.) psykologiske og biologiske. Og forskellene er *systematiske*. Men det betyder *ikke*:

- at økonomi ikke er vigtigt (det er det!)
- at psykologi determinerer politiske holdninger (det ved vi ikke!)

Introduktion

Om mig: ph.d.-stipendiat ved Institut for Statskundskab, KU. Forskningsfelt: sammenhæng mellem etnisk diversitet og opbakning til velfærdsstaten.

Dagens tema: forskelle i politiske holdninger er mere end rent rationelle uenigheder; holdninger er mere end „skin deep“, dvs. (bl.a.) psykologiske og biologiske. Og forskellene er *systematiske*. Men det betyder *ikke*:

- at økonomi ikke er vigtigt (det er det!)
- at psykologi determinerer politiske holdninger (det ved vi ikke!)

Endelig: husk at politisk ‘venstre’ og ‘højre’ er én ting i Danmark i dag, noget helt andet i verdenshistorisk perspektiv

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

- S- og J-typen
- Den Autoritære Personlighed
- Den autoritære personlighed i Danmark
- Kritik af personlighedsteorien

3 Ideologi som personlighedstræk

4 Ideologi som moralsk instinkt

5 Ideologi som mavefornemmelse

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

- S- og J-typen
- Den Autoritære Personlighed
- Den autoritære personlighed i Danmark
- Kritik af personlighedsteorien

3 Ideologi som personlighedstræk

4 Ideologi som moralsk instinkt

5 Ideologi som mavefornemmelse

Den politiske psykologis fødsel

Erich Rudolf Jaensch: *Der Gegentypus: psychologisch-anthropologische Grundlagen deutscher Kulturphilosophie, ausgehend von dem was wir überwinden wollen* (1938)

Den politiske psykologis fødsel

Erich Rudolf Jaensch: *Der Gegentypus: psychologisch-anthropologische Grundlagen deutscher Kulturphilosophie, ausgehend von dem was wir überwinden wollen* (1938)

J-typen: „træffer klare, utvetydige beslutninger og står ved dem (...) anerkender at menneskelig adfærd er fastsat af blod, jord og tradition (...) er hård, maskulin, urokkelig; en mand du kan stole på.“

Den politiske psykologis fødsel

Erich Rudolf Jaensch: *Der Gegentypus: psychologisch-anthropologische Grundlagen deutscher Kulturphilosophie, ausgehend von dem was wir überwinden wollen* (1938)

J-typen: „træffer klare, utvetydige beslutninger og står ved dem (...) anerkender at menneskelig adfærd er fastsat af blod, jord og tradition (...) er hård, maskulin, urokkelig; en mand du kan stole på.“

S-typen: „tvetydige og uklare beslutninger (...) mangler vedholdenhed (...) er slap, svag og kvindagtig (...) tror at menneskelig adfærd bestemmes af uddannelse og miljø.“

Den politiske psykologis fødsel

Erich Rudolf Jaensch: *Der Gegentypus: psychologisch-anthropologische Grundlagen deutscher Kulturphilosophie, ausgehend von dem was wir überwinden wollen* (1938)

J-typen: „træffer klare, utvetydige beslutninger og står ved dem (...) anerkender at menneskelig adfærd er fastsat af blod, jord og tradition (...) er hård, maskulin, urokkelig; en mand du kan stole på.“

Ex.: tyskere, skandinavere

S-typen: „tvetydige og uklare beslutninger (...) mangler vedholdenhed (...) er slap, svag og kvindagtig (...) tror at menneskelig adfærd bestemmes af uddannelse og miljø.“

Den politiske psykologis fødsel

Erich Rudolf Jaensch: *Der Gegentypus: psychologisch-anthropologische Grundlagen deutscher Kulturphilosophie, ausgehend von dem was wir überwinden wollen* (1938)

J-typen: „træffer klare, utvetydige beslutninger og står ved dem (...) anerkender at menneskelig adfærd er fastsat af blod, jord og tradition (...) er hård, maskulin, urokkelig; en mand du kan stole på.“

Ex.: tyskere, skandinavere

S-typen: „tvetydige og uklare beslutninger (...) mangler vedholdenhed (...) er slap, svag og kvindagtig (...) tror at menneskelig adfærd bestemmes af uddannelse og miljø.“

Ex.: jøder, parisere, kommunister

Den Autoritære Personlighed

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

- S- og J-typen
- **Den Autoritære Personlighed**
- Den autoritære personlighed i Danmark
- Kritik af personlighedsteorien

3 Ideologi som personlighedstræk

4 Ideologi som moralsk instinkt

5 Ideologi som mavefornemmelse

Den Autoritære Personlighed

Den politiske psykologis fødsel

Den Autoritære Personlighed

Stort studie af Theodor W. Adorno et al., 1950

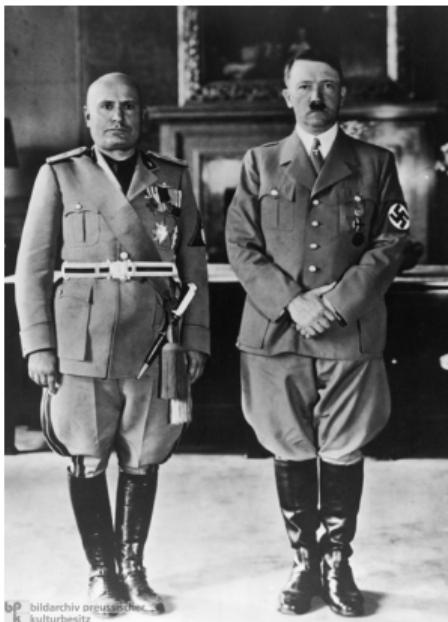
Den Autoritære Personlighed

Den politiske psykologis fødsel

Den Autoritære Personlighed

Stort studie af Theodor W. Adorno et al., 1950

F-skalaen: personlighedsskala der mäter „potentiale for fascistiske holdninger“

bildarchiv preussischer kulturbesitz

Den politiske psykologis fødsel

Den Autoritære Personlighed

Stort studie af Theodor W. Adorno et al., 1950

F-skalaen: personlighedsskala der måler „potentiale for fascistiske holdninger“

Fx.: „Når en person har et problem er det bedst ikke at tænke over det og lade sig optage af gladere ting.“ „Homoseksuelle er ikke meget bedre end kriminelle og burde straffes hårdt.“

bildarchiv preussischer kulturbesitz

Den Autoritære Personlighed

Den politiske psykologis fødsel

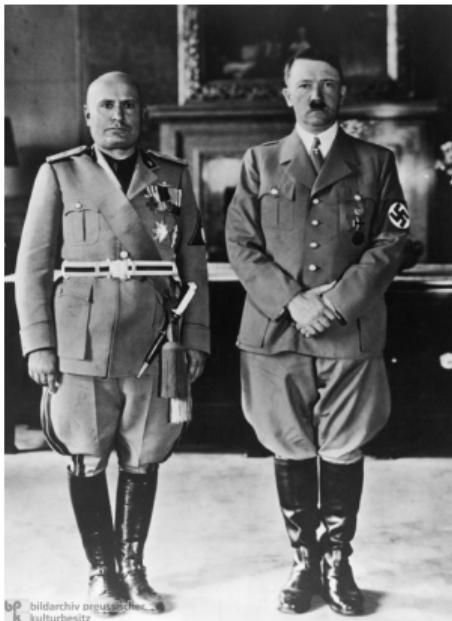
Den Autoritære Personlighed

Stort studie af Theodor W. Adorno et al., 1950

F-skalaen: personlighedsskala der mäter „potentiale for fascistiske holdninger“

Fx.: „Når en person har et problem er det bedst ikke at tænke over det og lade sig optage af gladere ting.“ „Homoseksuelle er ikke meget bedre end kriminelle og burde straffes hårdt.“

Centralt resultat: F-skalaen korrelerer med explicit fascistiske holdninger. Og mange scorer højt på F-skalaen!

bpb bildarchiv preußischer kulturbesitz

Den Autoritære Personlighed

Den politiske psykologis fødsel

Den Autoritære Personlighed

Stort studie af Theodor W. Adorno et al., 1950

F-skalaen: personlighedsskala der mäter „potentiale for fascistiske holdninger“

Fx.: „Når en person har et problem er det bedst ikke at tænke over det og lade sig optage af gladere ting.“ „Homoseksuelle er ikke meget bedre end kriminelle og burde straffes hårdt.“

Centralt resultat: F-skalaen korrelerer med explicit fascistiske holdninger. Og mange scorer højt på F-skalaen!

Adornos fortolkning: politisk støtte til fascismen afspejler en bestemt type *autoritær-dominant personlighedstype*.

bpb bildarchiv preußischer kulturbesitz

Den autoritære personlighed i Danmark

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

- S- og J-typen
- Den Autoritære Personlighed
- **Den autoritære personlighed i Danmark**
- Kritik af personlighedsteorien

3 Ideologi som personlighedstræk

4 Ideologi som moralsk instinkt

5 Ideologi som mavefornemmelse

Den politiske psykologis fødsel

Skæbne, Morten Nielsen (1945)

Den politiske psykologis fødsel

Skæbne, Morten Nielsen (1945)

Hurtige lyse stemmer der hvirvlede ud i det blå ...
du var ulykkelig, Tykke, men det ku' vi ikke forstå.
Svedig fed og dum ... Helvede satte på spring
og vältede dig og cyklen. Vi stod omkring og lo.

Den politiske psykologis fødsel

Skæbne, Morten Nielsen (1945)

Hurtige lyse stemmer der hvirvlede ud i det blå ...
du var ulykkelig, Tykke, men det ku' vi ikke forstå.
Svedig fed og dum ... Helvede satte på spring
og vältede dig og cyklen. Vi stod omkring og lo.

Du sad på den forreste bænk ... græd ikke, nej glo, glo, glo!
når en bange og vittig vikar spørger om to og to.
Vikarer i første mellem frelste en tynd disciplin
ved at vende det hele mod dig, der forsvarsløs blev til grin.

Den politiske psykologis fødsel

Og da det omsider blev forår for os, der var femten år,
og træerne stod og lyste over pigernes bløde hår
og du kom, forsigtigt, alvorligt, - da skete det værste af alt:
at den, der lo højest af os, var hende det hele gjaldt.

Den politiske psykologis fødsel

Og da det omsider blev forår for os, der var femten år,
og træerne stod og lyste over pigernes bløde hår
og du kom, forsigtigt, alvorligt, - da skete det værste af alt:
at den, der lo højest af os, var hende det hele gjaldt.

Nu ta'r du hævn! Nu går du med skrårem og støvler på,
du løfter en arm og det skinner i øjnenes blege blå.
For had hån og trusler, det kan et menneske ta' -
men ikke det, nej aldrig: Det og grines a' ...

Den politiske psykologis fødsel

Nu er du noget, Tykke! Mand og partikammerat.
Og hvis vi en dag skal til muren, så er din hånd parat.
Parat til at smadre et knojern ind i min mund, når du slår,
for nu vil du dræbe, Tykke, alle de onde år.

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

- S- og J-typen
- Den Autoritære Personlighed
- Den autoritære personlighed i Danmark
- Kritik af personlighedsteorien

3 Ideologi som personlighedstræk

4 Ideologi som moralsk instinkt

5 Ideologi som mavefornemmelse

Den politiske psykologis fødsel

Kritik af personlighedsteorien

Men Adornos forklaring udfordres af:

Kritik af personlighedsteorien

Den politiske psykologis fødsel

Kritik af personlighedsteorien

Men Adornos forklaring udfordres af:

- Metodekritik
 - Mærkelig stikprøve
 - Ledende spørgsmål
 - Sammenblanding af begreber

Kritik af personlighedsteorien

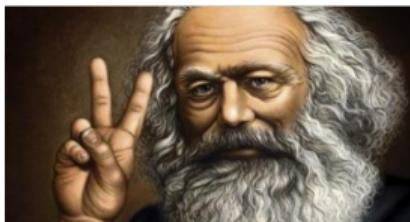
Den politiske psykologis fødsel

Kritik af personlighedsteorien

Men Adornos forklaring udfordres af:

- Metodekritik
 - Mærkelig stikprøve
 - Ledende spørgsmål
 - Sammenblanding af begreber
- Teoretisk problem med systemforandringer
 - Hvor kommer massebevægelser fra?

Den politiske psykologis fødsel

Derfor: personlighedsforklaringer falder i miskredit i efterkrigstiden.

- **Psykologien** præges af situationelle forklaringer (ex.: Milgram-eksperimentet)

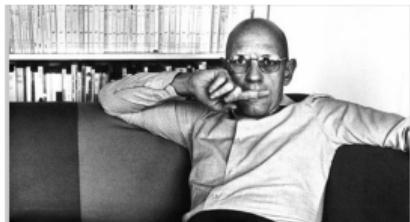
Den politiske psykologis fødsel

Derfor: personlighedsforklaringer falder i miskredit i efterkrigstiden.

- **Psykologien** præges af situationelle forklaringer (ex.: Milgram-eksperimentet)
- **Sociologien** præges af systemteorier: marxisme og strukturfunktionalisme (ex. Marx, Parsons, Foucault)

Den politiske psykologis fødsel

Derfor: personlighedsforklaringer falder i miskredit i efterkrigstiden.

- **Psykologien** præges af situationelle forklaringer (ex.: Milgram-eksperimentet)
- **Sociologien** præges af systemteorier: marxisme og strukturfunktionalisme (ex. Marx, Parsons, Foucault)
- **Politologien** præges af klasse- og gruppebaserede teorier (pluralisme, korporatism, Michigan-skolen)

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

- Openness
- Conscientiousness
- Extroversion
- Agreeableness
- Neuroticism
- Big Five og politik

4 Ideologi som moralsk instinkt

Ideologi som personlighedstræk

Men: Tuples & Christal (1961) gør en klassisk opdagelse:

Ideologi som personlighedstræk

Men: Tupes & Christal (1961) gør en klassisk opdagelse:
personlighed kan reduceres til *fem faktorer*.

Ideologi som personlighedstræk

Men: Tupes & Christal (1961) gør en klassisk opdagelse:
personlighed kan reduceres til *fem faktorer*.

Disciplinen samles om The Big Five:

- **Openness**
- **Conscientiousness**
- **Extroversion**
- **Agreeableness**
- **Neuroticism**

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

- Openness
- Conscientiousness
- Extroversion
- Agreeableness
- Neuroticism
- Big Five og politik

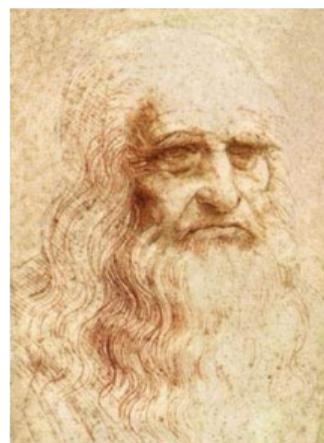
4 Ideologi som moralsk instinkt

Ideologi som personlighedstræk

Openness
(da: Åbenhed over for oplevelser)

Ideologi som personlighedstræk

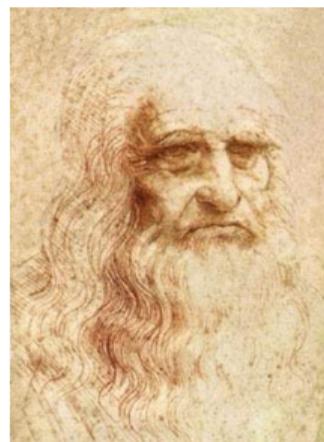

Openness

(da: Åbenhed over for oplevelser)

Høj-O træk: kreativitet, nysgerrighed, abstraktionsevne

Ideologi som personlighedstræk

Openness

(da: Åbenhed over for oplevelser)

Høj-O træk: kreativitet, nysgerrighed, abstraktionsevne

Lav-O træk: konventionalitet, skepsis over for det ukendte

Ideologi som personlighedstræk

Openness

(da: Åbenhed over for oplevelser)

Høj-O træk: kreativitet, nysgerrighed, abstraktionsevne

Lav-O træk: konventionalitet, skepsis over for det ukendte

Hænger empirisk sammen med: intelligens, kunstnerisk talent, stofmisbrug, tro på paranormale fænomener, psykose

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

- Openness
- **Conscientiousness**
- Extroversion
- Agreeableness
- Neuroticism
- Big Five og politik

4 Ideologi som moralsk instinkt

Conscientiousness

Ideologi som personlighedstræk

Conscientiousness
(da: Samvittighedsfuldhed)

Ideologi som personlighedstræk

Conscientiousness
(da: Samvittighedsfuldhed)

Høj-C træk: grundighed, pålidelighed, arbejdsmoral

Ideologi som personlighedstræk

Conscientiousness
(da: Samvittighedsfuldhed)

Høj-C træk: grundighed, pålidelighed, arbejdsmoral

Lav-C træk: uorden, impulsivitet, skødesløshed

Ideologi som personlighedstræk

Conscientiousness (da: Samvittighedsfuldhed)

Høj-C træk: grundighed, pålidelighed, arbejdsmoral

Lav-C træk: uorden, impulsivitet, skødesløshed

Hænger empirisk sammen med: skolekarakterer, karrieremæssig succes, fysisk sundhed, ægteskabelig stabilitet, OCD

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

- Openness
- Conscientiousness
- Extroversion
- Agreeableness
- Neuroticism
- Big Five og politik

4 Ideologi som moralsk instinkt

Ideologi som personlighedstræk

Extroversion
(da: Ekstroversion [udadvendthed])

Ideologi som personlighedstræk

Extroversion

(da: Ekstroversion [udadvendthed])

Høj-E træk: snakkesagelighed, energi, socialitet

Ideologi som personlighedstræk

Extroversion

(da: Ekstroversion [udadvendthed])

Høj-E træk: snakkesagelighed, energi, socialitet

Lav-E træk: reserverethed, generthed

Ideologi som personlighedstræk

Extroversion

(da: Ekstroversion [udadvendthed])

Høj-E træk: snakkesagelighed, energi, socialitet

Lav-E træk: reserverethed, generthed

Hænger empirisk sammen med: karrieremæssig succes, antal venner, selvtillid, antal seksualpartnere, alkoholisme, skilsomse

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

- Openness
- Conscientiousness
- Extroversion
- Agreeableness**
- Neuroticism
- Big Five og politik

4 Ideologi som moralsk instinkt

Ideologi som personlighedstræk

Agreeableness
(da: Venlighed)

Ideologi som personlighedstræk

Agreeableness
(da: Venlighed)

Høj-A træk: hjælpsomhed, tilgivelse, samarbejdsvilje

Ideologi som personlighedstræk

Agreeableness (da: Venlighed)

Høj-A træk: hjælpsomhed, tilgivelse, samarbejdsvilje

Lav-A træk: stridbarhed, utålmodighed, hidsighed

Ideologi som personlighedstræk

Agreeableness (da: Venlighed)

Høj-A træk: hjælpsomhed, tilgivelse, samarbejdsvilje

Lav-A træk: stridbarhed, utålmodighed, hidsighed

Hænger empirisk sammen med: altruistisk adfærd, succes i gruppearbejde, indkomst (neg.), testosteron (neg.)

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

- Openness
- Conscientiousness
- Extroversion
- Agreeableness
- **Neuroticism**
- Big Five og politik

4 Ideologi som moralsk instinkt

Ideologi som personlighedstræk

Neuroticism
(da: Emotionelle Reaktioner)

Ideologi som personlighedstræk

Neuroticism
(da: Emotionelle Reaktioner)

Høj-N træk: ængstelighed, bekymring

Ideologi som personlighedstræk

Neuroticism
(da: Emotionelle Reaktioner)

Høj-N træk: ængstelighed, bekymring

Lav-N træk: ro, stabilitet, afslappethed

Ideologi som personlighedstræk

Neuroticism (da: Emotionelle Reaktioner)

Høj-N træk: ængstelighed, bekymring

Lav-N træk: ro, stabilitet, afslappethed

Hænger empirisk sammen med: stress, depression, angst, arbejdsindsats, risikoaversion

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

- Openness
- Conscientiousness
- Extroversion
- Agreeableness
- Neuroticism
- Big Five og politik

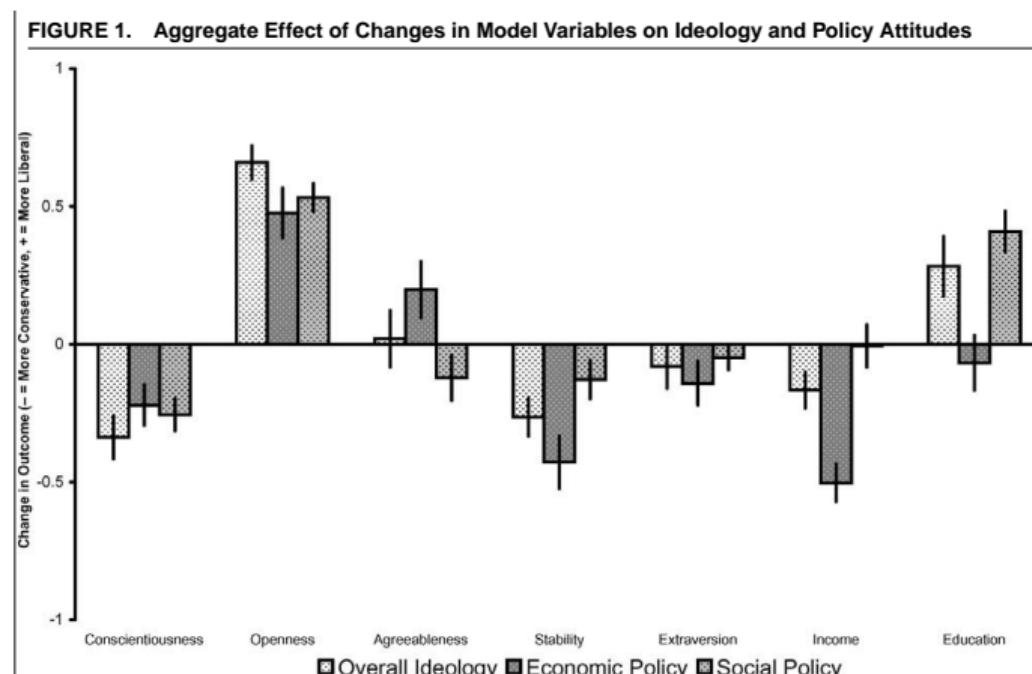
4 Ideologi som moralsk instinkt

Ideologi som personlighedstræk

Personlighedsfaktorer og politisk ideologi hos amerikanske vælgere ($N \approx 12.000$):

Ideologi som personlighedstræk

Personlighedsfaktorer og politisk ideologi hos amerikanske vælgere ($N \approx 12.000$):

Note: Plot is from even column specifications in Table 3. Marginal effects are for latent XB. Change in outcome based on 2 SD increase.

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

4 Ideologi som moralsk instinkt

- 5 (a)moralske scenarier
- Rationalisme ctr. emotivisme
- Moral Foundations Theory

5 Ideologi som mavefornemmelse

6 Konklusion

5 (a)moralske scenarier

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

4 Ideologi som moralsk instinkt

- 5 (a)moralske scenarier
- Rationalisme ctr. emotivisme
- Moral Foundations Theory

5 Ideologi som mavefornemmelse

6 Konklusion

5 (a)moralske scenarier

Ideologi som moralsk instinkt

3 små scenarier:

Ideologi som moralsk instinkt

3 små scenarier:

En kvinde rydder op i sit skab, og finder et gammelt dansk flag. Hun skal ikke bruge flaget længere, så hun skærer det op og bruger kludene til at rense sit badeværelse.

Ideologi som moralsk instinkt

3 små scenarier:

En kvinde rydder op i sit skab, og finder et gammelt dansk flag. Hun skal ikke bruge flaget længere, så hun skærer det op og bruger kludene til at rense sit badeværelse.

En kvinde er døende, og beder på sit dødsleje sin søn love hende, at han vil besøge hendes grav hver uge. Sønnen elsker hende højt, så han lover at besøge graven hver uge. Men da hun dør bryder han sit løfte, da han har travlt med andre ting.

5 (a)moralske scenarier

Ideologi som moralsk instinkt

3 små scenarier:

En kvinde rydder op i sit skab, og finder et gammelt dansk flag. Hun skal ikke bruge flaget længere, så hun skærer det op og bruger kludene til at rense sit badeværelse.

En kvinde er døende, og beder på sit dødsleje sin søn love hende, at han vil besøge hendes grav hver uge. Sønnen elsker hende højt, så han lover at besøge graven hver uge. Men da hun dør bryder han sit løfte, da han har travlt med andre ting.

En families hund køres over af en bil foran familiens hus. Familien har hørt at hundekød er lækkert, så de skærer hundens krop op, koger den og spiser kødet til aftensmad.

5 (a)moralske scenarier

Ideologi som moralsk instinkt

3 små scenarier:

En kvinde rydder op i sit skab, og finder et gammelt dansk flag. Hun skal ikke bruge flaget længere, så hun skærer det op og bruger kludene til at rense sit badeværelse.

En kvinde er døende, og beder på sit dødsleje sin søn love hende, at han vil besøge hendes grav hver uge. Sønnen elsker hende højt, så han lover at besøge graven hver uge. Men da hun dør bryder han sit løfte, da han har travlt med andre ting.

En families hund køres over af en bil foran familiens hus. Familien har hørt at hundekød er lækkert, så de skærer hundens krop op, koger den og spiser kødet til aftensmad.

Gør nogen noget forkert?

5 (a)moralske scenarier

Ideologi som moralsk instinkt

2 til:

Ideologi som moralsk instinkt

2 til:

Julie og Mark er bror og søster. De er på sommerferie sammen i Frankrig. En nat sover de i et lille hus ved stranden.

Ideologi som moralsk instinkt

2 til:

Julie og Mark er bror og søster. De er på sommerferie sammen i Frankrig. En nat sover de i et lille hus ved stranden. De beslutter sig for at det kunne være sjovt at prøve at have samleje.

Ideologi som moralsk instinkt

2 til:

Julie og Mark er bror og søster. De er på sommerferie sammen i Frankrig. En nat sover de i et lille hus ved stranden. De beslutter sig for at det kunne være sjovt at prøve at have samleje. Det kunne i det mindste være en ny oplevelse for dem. Julie tager p-piller, men Mark tager også kondom på, for en sikkerheds skyld. De nyder begge to at være sammen, men beslutter sig for ikke at gøre det igen. De bevarer natten som deres lille hemmelighed, som bringer dem tættere sammen.

Ideologi som moralsk instinkt

2 til:

Julie og Mark er bror og søster. De er på sommerferie sammen i Frankrig. En nat sover de i et lille hus ved stranden. De beslutter sig for at det kunne være sjovt at prøve at have samleje. Det kunne i det mindste være en ny oplevelse for dem. Julie tager p-piller, men Mark tager også kondom på, for en sikkerheds skyld. De nyder begge to at være sammen, men beslutter sig for ikke at gøre det igen. De bevarer natten som deres lille hemmelighed, som bringer dem tættere sammen.

En mand går i supermarketet hver uge og køber en frossen kylling.

Ideologi som moralsk instinkt

2 til:

Julie og Mark er bror og søster. De er på sommerferie sammen i Frankrig. En nat sover de i et lille hus ved stranden. De beslutter sig for at det kunne være sjovt at prøve at have samleje. Det kunne i det mindste være en ny oplevelse for dem. Julie tager p-piller, men Mark tager også kondom på, for en sikkerheds skyld. De nyder begge to at være sammen, men beslutter sig for ikke at gøre det igen. De bevarer natten som deres lille hemmelighed, som bringer dem tættere sammen.

En mand går i supermarkedet hver uge og køber en frossen kylling. Før han tilbereder kyllingen, tør han den op og har samleje med den. Så tilbereder han og spiser den.

Ideologi som moralsk instinkt

2 til:

Julie og Mark er bror og søster. De er på sommerferie sammen i Frankrig. En nat sover de i et lille hus ved stranden. De beslutter sig for at det kunne være sjovt at prøve at have samleje. Det kunne i det mindste være en ny oplevelse for dem. Julie tager p-piller, men Mark tager også kondom på, for en sikkerheds skyld. De nyder begge to at være sammen, men beslutter sig for ikke at gøre det igen. De bevarer natten som deres lille hemmelighed, som bringer dem tættere sammen.

En mand går i supermarkedet hver uge og køber en frossen kylling. Før han tilbereder kyllingen, tør han den op og har samleje med den. Så tilbereder han og spiser den.

Gør nogen noget forkert?

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

4 Ideologi som moralsk instinkt

- 5 (a)moralske scenarier
- Rationalisme ctr. emotivisme
- Moral Foundations Theory

5 Ideologi som mavefornemmelse

6 Konklusion

Ideologi som moralsk instinkt

Moralpsykologi: studiet af, hvordan mennesker fælder moralske domme.

Ideologi som moralsk instinkt

Moralpsykologi: studiet af, hvordan mennesker fælder moralske domme.

2 store skoler:

Ideologi som moralsk instinkt

Moralpsykologi: studiet af, hvordan mennesker fælder moralske domme.

2 store skoler:

- *Rationalister* hævder at mennesker ræsonnerer sig frem til moralske domme. For eksempel: Jean Piaget, Lawrence Kohlberg

Ideologi som moralsk instinkt

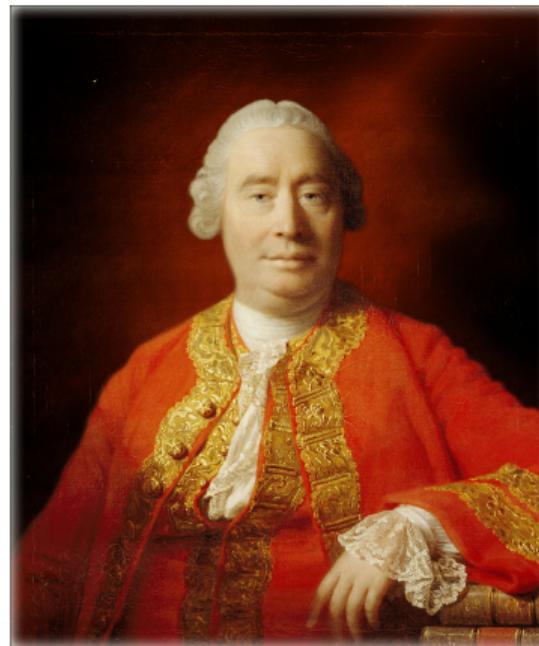
Moralpsykologi: studiet af, hvordan mennesker fælder moralske domme.

2 store skoler:

- *Rationalister* hævder at mennesker ræsonnerer sig frem til moralske domme. For eksempel: Jean Piaget, Lawrence Kohlberg
- *Emotivister* hævder at menneskers moralske domme er følelsesmæssigt begrundede. For eksempel: Jonathan Haidt

Ideologi som moralsk instinkt

Ekko af Hume?

Ideologi som moralsk instinkt

Ekko af Hume?

“...morality is determined by sentiment. It defines virtue to be whatever mental action or quality gives to a spectator the pleasing sentiment of approbation; and vice the contrary.”

- David Hume, *An Enquiry Concerning the Principles of Morals* (1751)

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

4 Ideologi som moralsk instinkt

- 5 (a)moralske scenarier
- Rationalisme ctr. emotivisme
- Moral Foundations Theory

5 Ideologi som mavefornemmelse

6 Konklusion

Ideologi som moralsk instinkt

Moral Foundations Theory

Ideologi som moralsk instinkt

Moral Foundations Theory

Identifierer 5 fundamentale moralske hensyn:

- Skade/omsorg

Ideologi som moralsk instinkt

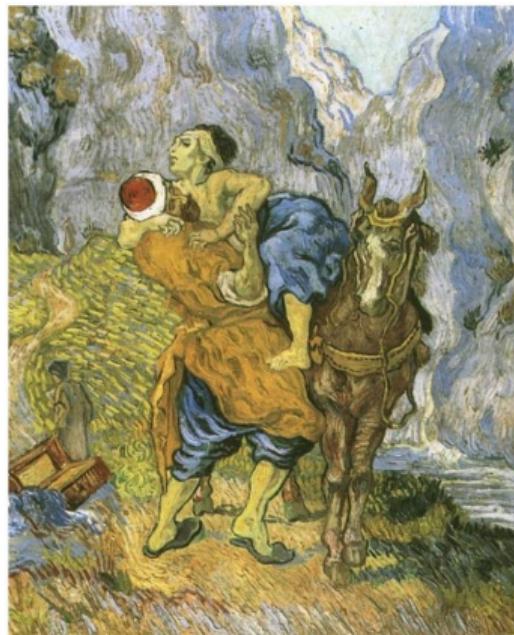

Moral Foundations Theory

Identifierer 5 fundamentale moralske hensyn:

- Skade/omsorg
- Fairness/gensidighed

Ideologi som moralsk instinkt

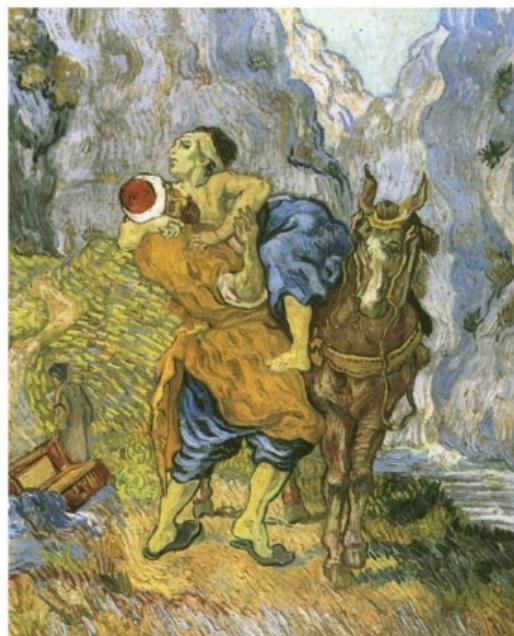

Moral Foundations Theory

Identifierer 5 fundamentale moralske hensyn:

- Skade/omsorg
- Fairness/gensidighed
- In-gruppe-loyalitet

Ideologi som moralsk instinkt

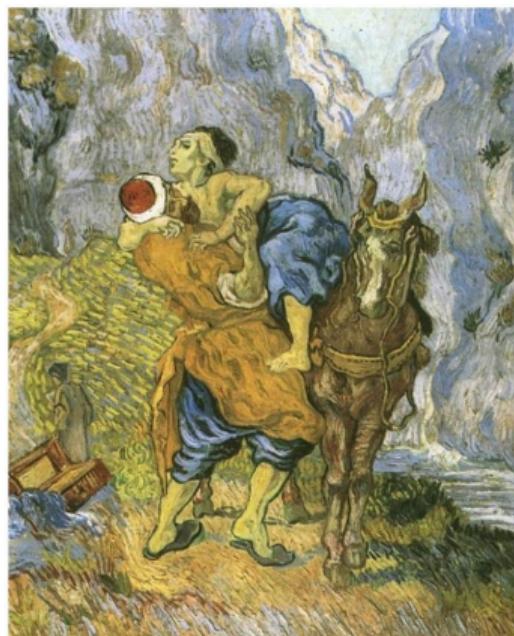

Moral Foundations Theory

Identifierer 5 fundamentale moralske hensyn:

- Skade/omsorg
- Fairness/gensidighed
- In-gruppe-loyalitet
- Autoritet/respekt

Ideologi som moralsk instinkt

Moral Foundations Theory

Identifierer 5 fundamentale moralske hensyn:

- Skade/omsorg
- Fairness/gensidighed
- In-gruppe-loyalitet
- Autoritet/respekt
- Renhed/hellighed

Ideologi som moralsk instinkt

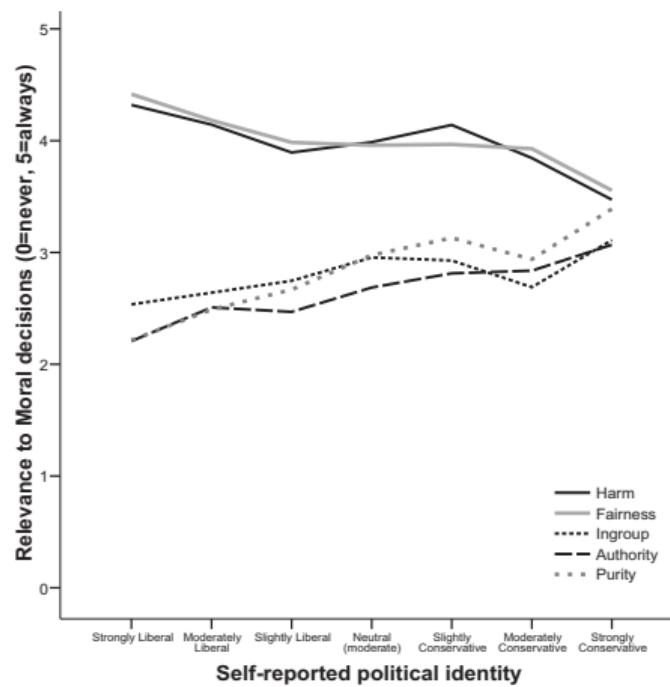
Moral Foundations Theory

Identifierer 5 fundamentale moralske hensyn:

- Skade/omsorg
- Fairness/gensidighed
- In-gruppe-loyalitet
- Autoritet/respekt
- Renhed/hellighed

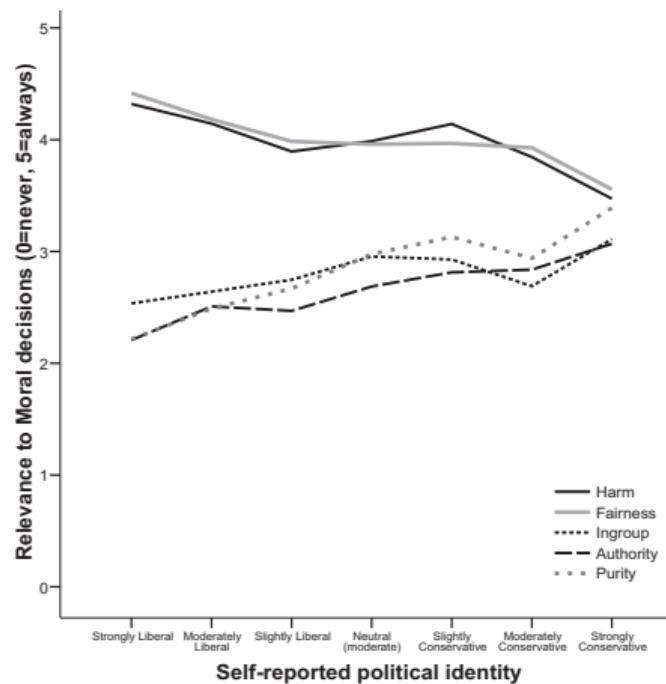
Central pointe: venstre- og højreorienterede lægger vægt på forskellige moralske hensyn

Ideologi som moralsk instinkt

Direkte adspurgt vægter venstreorienterede skade/omsorg og fairness/reciprocitet højt – men øvrige faktorer lavt.

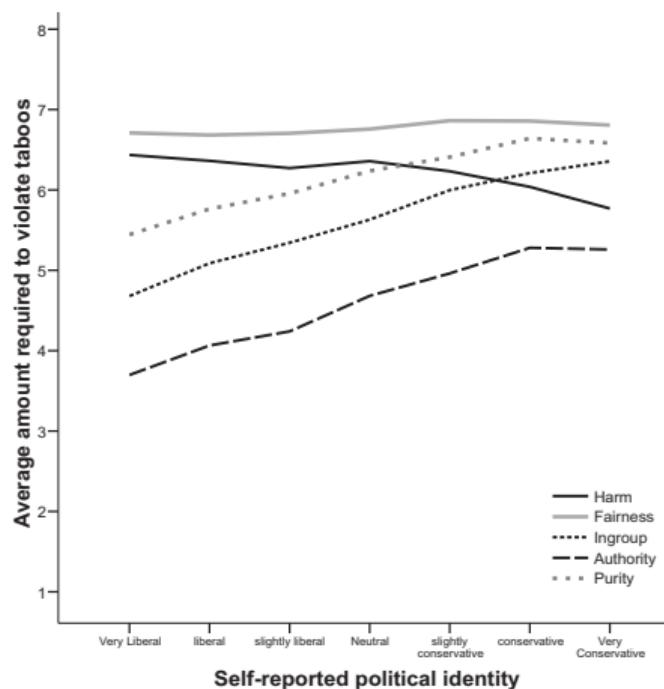
Ideologi som moralsk instinkt

Direkte adspurgt vægter venstreorienterede skade/omsorg og fairness/reciprocitet højt – men øvrige faktorer lavt.

Højreorienterede vægter alle fem faktorer (ca.) lige højt.

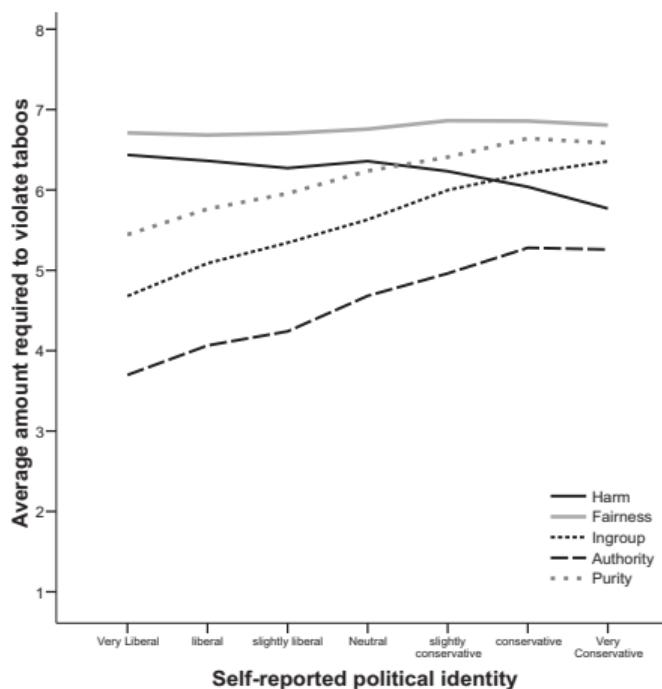
Ideologi som moralsk instinkt

Samme tendens betalingsvillighed ift. brud på moralske tabuer:

- Skade/omsorg: sparke en hund i hovedet

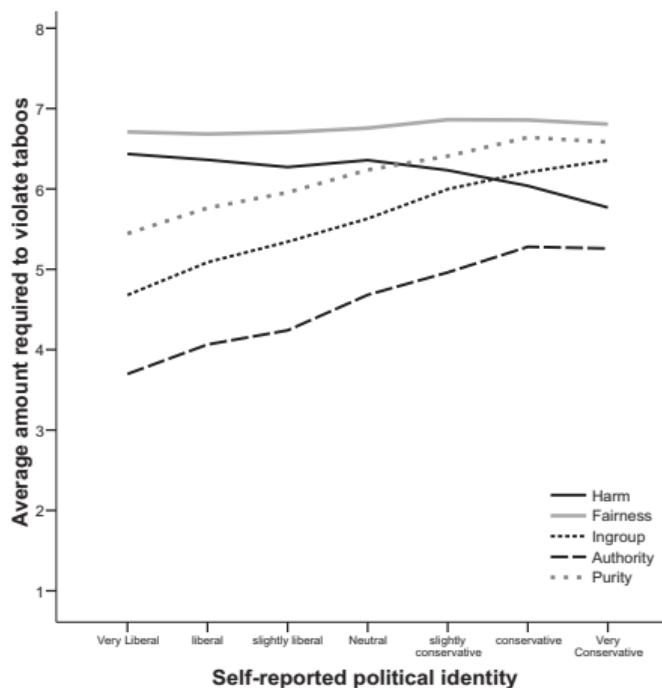
Ideologi som moralsk instinkt

Samme tendens betalingsvillighed ift. brud på moralske tabuer:

- Skade/omsorg: sparke en hund i hovedet
- Fairness/gensidighed: stjæle fra en fattig person og give pengene til en rig

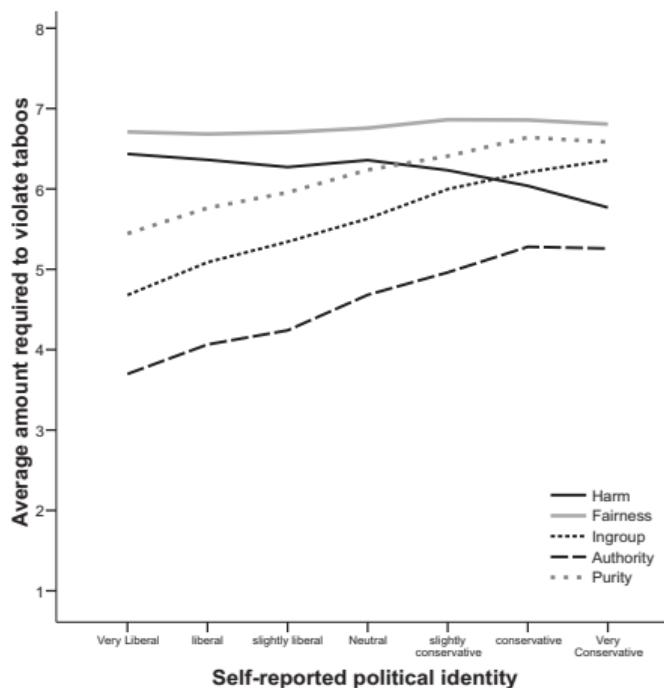
Ideologi som moralsk instinkt

Samme tendens betalingsvillighed ift. brud på moralske tabuer:

- Skade/omsorg: sparke en hund i hovedet
- Fairness/gensidighed: stjæle fra en fattig person og give pengene til en rig
- In-gruppe-loyalitet: brænde dit lands flag

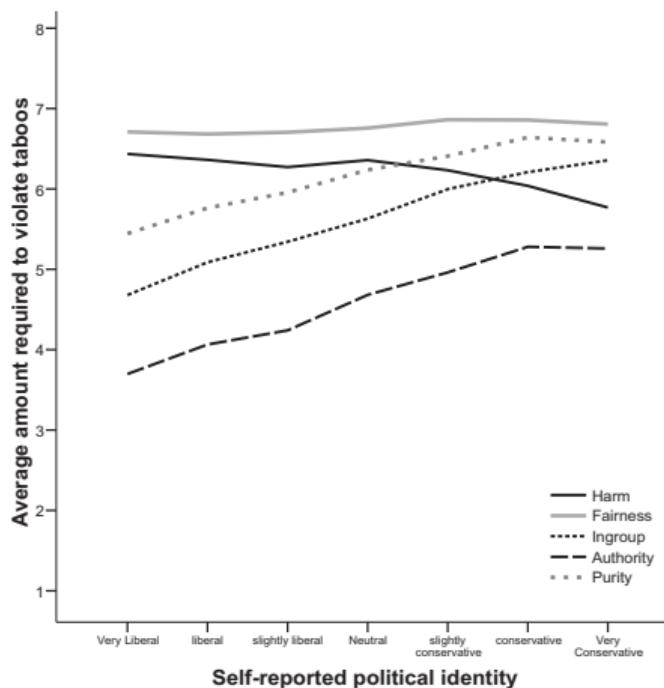
Ideologi som moralsk instinkt

Samme tendens betalingsvillighed ift. brud på moralske tabuer:

- Skade/omsorg: sparke en hund i hovedet
- Fairness/gensidighed: stjæle fra en fattig person og give pengene til en rig
- In-gruppe-loyalitet: brænde dit lands flag
- Autoritet/respekt: bande ad dine forældre

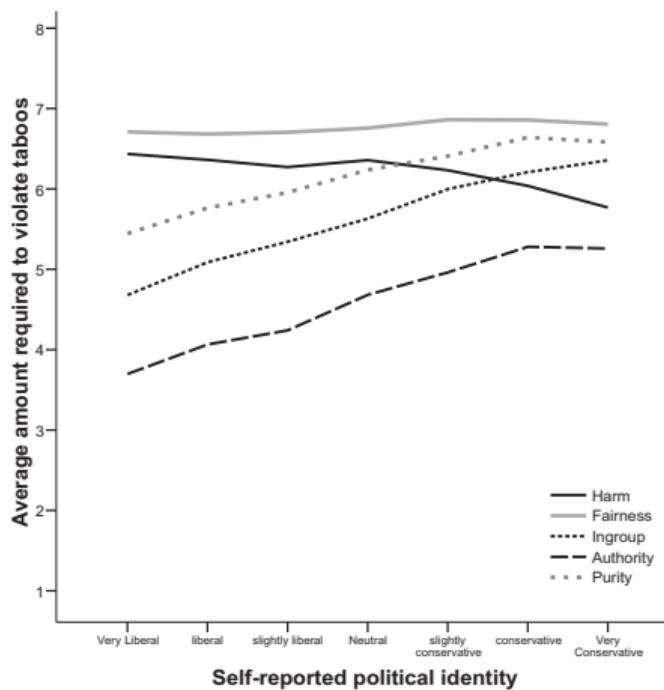
Ideologi som moralsk instinkt

Samme tendens betalingsvillighed ift. brud på moralske tabuer:

- Skade/omsorg: sparke en hund i hovedet
- Fairness/gensidighed: stjæle fra en fattig person og give pengene til en rig
- In-gruppe-loyalitet: brænde dit lands flag
- Autoritet/respekt: bande ad dine forældre
- Renhed/hellighed: få en blodtransfusion fra en pædofil

Ideologi som moralsk instinkt

Samme tendens betalingsvillighed ift. brud på moralske tabuer:

- Skade/omsorg: sparke en hund i hovedet
- Fairness/gensidighed: stjæle fra en fattig person og give pengene til en rig
- In-gruppe-loyalitet: brænde dit lands flag
- Autoritet/respekt: bande ad dine forældre
- Renhed/hellighed: få en blodtransfusion fra en paedofil

Implikation: forskellige i ideologi er ikke uenigheder om, hvorvidt et moralsk kriterie er brudt; men om *hvilke kriterier der overhovedet er moralsk relevante*.

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

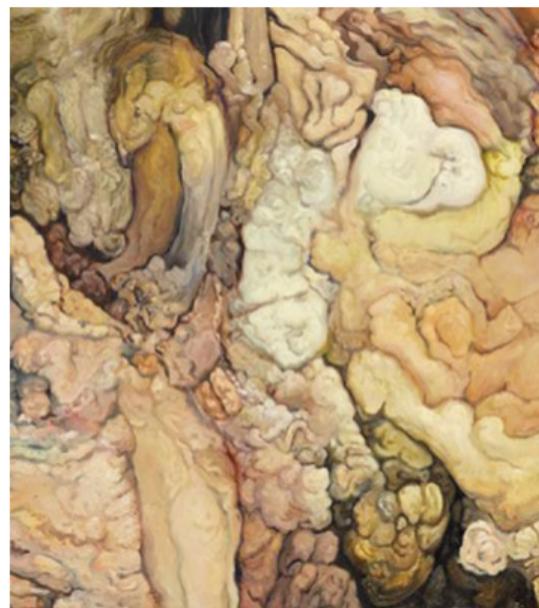
4 Ideologi som moralsk instinkt

5 Ideologi som mavefornemmelse

- Eksperimenter i væmmelse
- Væmmelse og konservativisme

6 Konklusion

Ideologi som mavefornemmelse

Er disse situationer ‚ulækre‘?

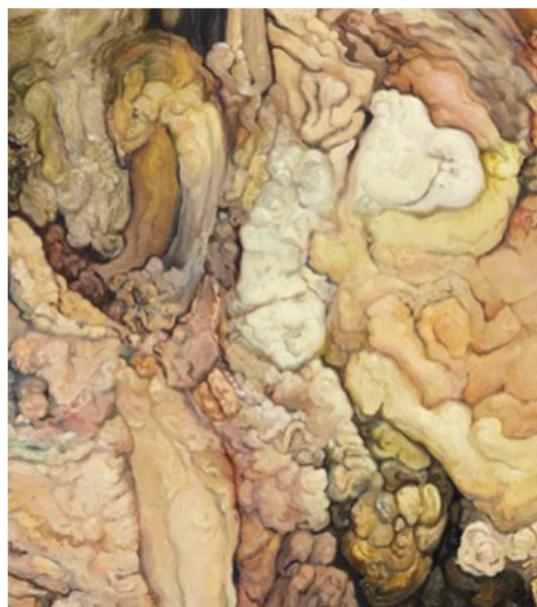
Ideologi som mavefornemmelse

Er disse situationer „ulækre“?

- Din vens kat er død, og du skal samle liget op med hænderne.

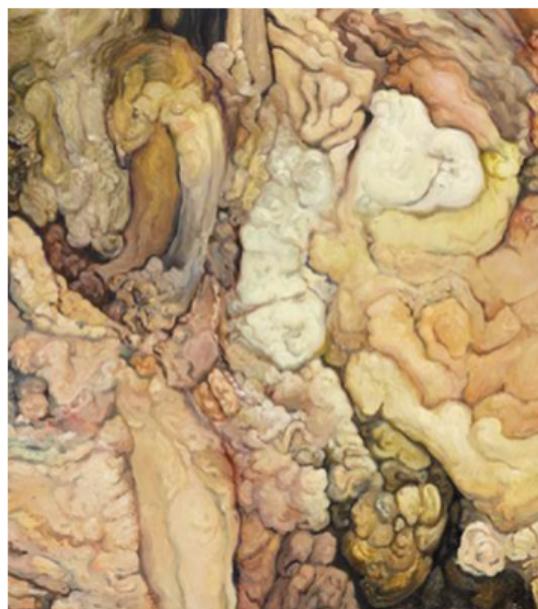
Ideologi som mavefornemmelse

Er disse situationer „ulækre“?

- Din vens kat er død, og du skal samle liget op med hænderne.
- Du opdager at en af dine nære venner kun skifter undertøj en gang om ugen.

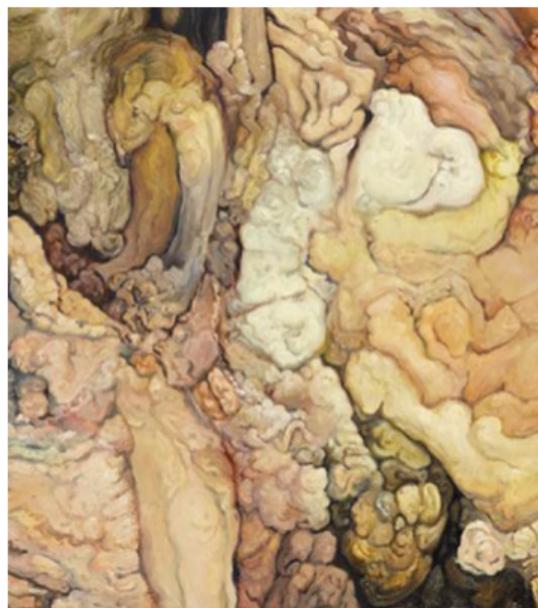
Ideologi som mavefornemmelse

Er disse situationer ‚ulækre‘?

- Din vens kat er død, og du skal samle liget op med hænderne.
- Du opdager at en af dine nære venner kun skifter undertøj en gang om ugen.
- Du bliver tilbudt et stykke chokolade formet som en hundelort.

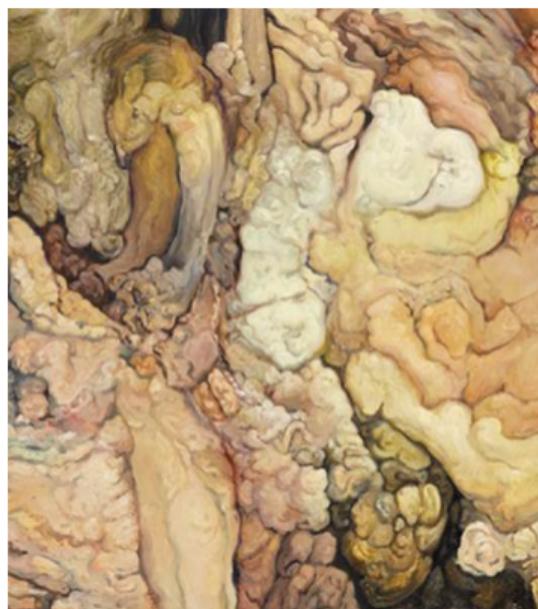
Ideologi som mavefornemmelse

Er disse situationer „ulækre“?

- Din vens kat er død, og du skal samle liget op med hænderne.
- Du opdager at en af dine nære venner kun skifter undertøj en gang om ugen.
- Du bliver tilbudt et stykke chokolade formet som en hundelort.
- Du går barfordet på asfalt og kommer til at træde på en regnorm.

Ideologi som mavefornemmelse

Er disse situationer „ulækre“?

- Din vens kat er død, og du skal samle liget op med hænderne.
- Du opdager at en af dine nære venner kun skifter undertøj en gang om ugen.
- Du bliver tilbudt et stykke chokolade formet som en hundelort.
- Du går barfordet på asfalt og kommer til at træde på en regnorm.

Svar afspejler følsomhedsniveau over for væmmelse
(*disgust sensitivity*)

Eksperimenter i væmmelse

1 Introduktion**2** Den politiske psykologis fødsel**3** Ideologi som personlighedstræk**4** Ideologi som moralsk instinkt**5** Ideologi som mavefornemmelse

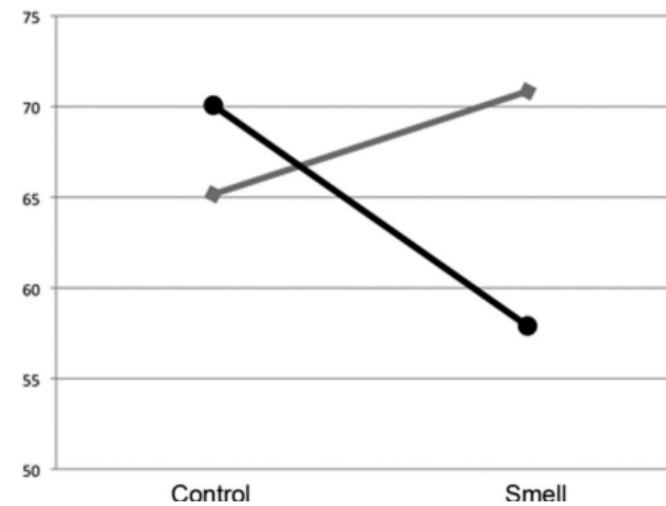
- Eksperimenter i væmmelse
- Væmmelse og konservativisme

6 Konklusion

Ideologi som mavefornemmelse

Ideologi som mavefornemmelse

“Participants in the smell condition showed less warmth toward gay men relative to heterosexual men, $M_{smell}=-12.93$, $M_{control}=4.92$, $\beta=-.36$, $t(54)=-2.24$, $p=.03$ ”

Ideologi som mavefornemmelse

Ideologi som mavefornemmelse

“(...) participants who reported their political attitudes in the presence of the hand sanitizer dispenser reported a less liberal political orientation ($M = 4.30$) than did participants in the control condition ($M = 4.93$), $t(51) = 3.21$, $p < .05$, $d = .89$. Moreover, the manipulation appeared to affect moral, social, and fiscal conservatism equally.”

Ideologi som mavefornemmelse

“Each participant was shown three separate threatening images (a very large spider on the face of a frightened person, a dazed individual with a bloody face, and an open wound with maggots in it) interspersed among a sequence of 33 images.”

Ideologi som mavefornemmelse

"Each participant was shown three separate threatening images (a very large spider on the face of a frightened person, a dazed individual with a bloody face, and an open wound with maggots in it) interspersed among a sequence of 33 images."

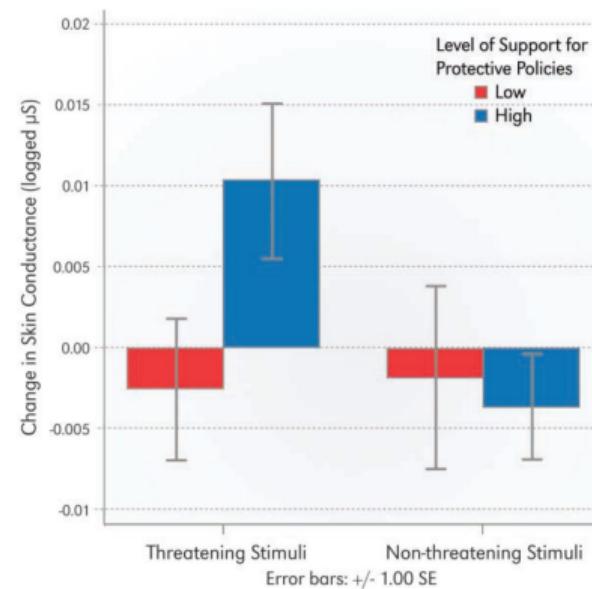

Figure 1. Changes in skin conductance (in microsiemens) resulting from the viewing of threatening and nonthreatening images for high supporters and low supporters of socially protective policies. Difference of means tests: threatening stimuli $t = 1.98$, $P = 0.05$; non-threatening stimuli $t = 0.284$, $P = 0.77$, two-tailed tests. All skin conductance data have been logged. Support for policies is measured by self-reported positions on 18 issues relevant to group life (see text), with "high support" including those participants above the median of support and "low support" including those participants below the median.

Væmmelse og konservatismus

1 Introduktion**2** Den politiske psykologis fødsel**3** Ideologi som personlighedstræk**4** Ideologi som moralsk instinkt**5** Ideologi som mavefornemmelse

- Eksperimenter i væmmelse
- Væmmelse og konservatismus

6 Konklusion

Ideologi som mavefornemmelse

TABLE 1

Summary of regression analyses from Study 2. β , t -, and p -values are from individual analyses regressing the full 32-item DSS 2 (first three columns) or the 8-item core disgust subscale (last three columns) on each item ($N=84$)

Item	Full scale			Core disgust only		
	β	t	p	β	t	p
Self-reported conservatism (composite)	.27	2.50	.01	.22	2.11	.04
Abortion	.36	3.49	.0008	.39	3.89	.0002
Gay marriage	.35	3.42	.001	.24	2.31	.02
Welfare	.14	1.29	.20	.14	1.28	.21
Iran	.17	1.63	.11	.20	1.87	.07
Unions	.13	1.16	.25	.16	1.47	.15
Death penalty	.02	0.150	.88	.01	0.10	.92
Affirmative action	.19	1.69	.10	.27	2.51	.01
Iraq	.18	1.66	.11	.19	1.76	.08
Gun control	.19	1.80	.08	.19	1.76	.08
Tax cuts	.39	3.80	.0003	.29	2.75	.007

1 Introduktion

2 Den politiske psykologis fødsel

3 Ideologi som personlighedstræk

4 Ideologi som moralsk instinkt

5 Ideologi som mavefornemmelse

6 Konklusion

Konklusion

Dagens tema: forskelle i politiske holdninger er mere end rent rationelle uenigheder; holdninger er mere end „skin deep“, dvs. (bl.a.) psykologiske og biologiske. Og forskellene er *systematiske*.

Konklusion

Dagens tema: forskelle i politiske holdninger er mere end rent rationelle uenigheder; holdninger er mere end „skin deep“, dvs. (bl.a.) psykologiske og biologiske. Og forskellene er *systematiske*.

Hvad er implikationen af alt dette?

Konklusion

Dagens tema: forskelle i politiske holdninger er mere end rent rationelle uenigheder; holdninger er mere end „skin deep“, dvs. (bl.a.) psykologiske og biologiske. Og forskellene er *systematiske*.

Hvad er implikationen af alt dette?

Til overvejelse:

Konklusion

Dagens tema: forskelle i politiske holdninger er mere end rent rationelle uenigheder; holdninger er mere end „skin deep“, dvs. (bl.a.) psykologiske og biologiske. Og forskellene er *systematiske*.

Hvad er implikationen af alt dette?

Til overvejelse:

- Politiske argumenter og positioner er ikke altid udledt af den rene fornuft.
Mavefornemmelser betyder meget!

Konklusion

Dagens tema: forskelle i politiske holdninger er mere end rent rationelle uenigheder; holdninger er mere end „skin deep“, dvs. (bl.a.) psykologiske og biologiske. Og forskellene er *systematiske*.

Hvad er implikationen af alt dette?

Til overvejelse:

- Politiske argumenter og positioner er ikke altid udledt af den rene fornuft.
Mavefornemmelser betyder meget!
- Politisk uenighed er ikke (kun) uenighed om afvejning af hensyn. Det er også uenighed om *hvad et moralsk hensyn er!*

Konklusion

Dagens tema: forskelle i politiske holdninger er mere end rent rationelle uenigheder; holdninger er mere end „skin deep“, dvs. (bl.a.) psykologiske og biologiske. Og forskellene er *systematiske*.

Hvad er implikationen af alt dette?

Til overvejelse:

- Politiske argumenter og positioner er ikke altid udledt af den rene fornuft.
Mavefornemmelser betyder meget!
- Politisk uenighed er ikke (kun) uenighed om afvejning af hensyn. Det er også uenighed om *hvad et moralsk hensyn er!*
- Anerkendelse af dette kan hjælpe os med at forstå (eller i det mindste tolerere) politiske forskelle bedre.

Konklusion

Dagens tema: forskelle i politiske holdninger er mere end rent rationelle uenigheder; holdninger er mere end „skin deep“, dvs. (bl.a.) psykologiske og biologiske. Og forskellene er *systematiske*.

Hvad er implikationen af alt dette?

Til overvejelse:

- Politiske argumenter og positioner er ikke altid udledt af den rene fornuft.
Mavefornemmelser betyder meget!
- Politisk uenighed er ikke (kun) uenighed om afvejning af hensyn. Det er også uenighed om *hvad et moralsk hensyn er!*
- Anerkendelse af dette kan hjælpe os med at forstå (eller i det mindste tolerere) politiske forskelle bedre.
- Måske liberale og libertarianere også har nogle blinde pletter her?